

Plenum

Måndag 16.12.2019 kl. 12.01—19.54

8. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av barnskyddslagen och ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av barnskyddslagen

Regeringens proposition RP 71/2019 rd

Utskottets betänkande ShUB 18/2019 rd

Andra behandlingen

Talman Matti Vanhanen: Ärende 8 på dagordningen presenteras för andra behandling. Innehållet har godkänts i första behandlingen och kan nu antas eller förkastas.

Debatt

19.44 **Kim Berg sd:** Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen tavoitteena on korjata lastensuojelulain säännöksiä ajantasaiseksi vastaamaan eduskunnassa jo hyväksytyt lainmuutoksia. Koska muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen ja jälkihuollon ikärajan nostaminen 25 ikävuoteen aiheuttivat selkeästi eniten pohdintaa asian valiokuntakäsittelyissä, keskityn puheenvuorossani lähinnä näihin kahteen asiaan.

Arvoisa puhemies! Hallintoprosessilain ensi vuoden alussa tapahtuvan voimaantulon jälkeen kaikissa lastensuojelulain 92 §:n tarkoittamissa asioissa edellytetään valituslupa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Asianosaisilla ja viranomaisilla säilyy kuitenkin valituslupamenettelyssä edelleen mahdollisuus hakea muutosta hallinto-oikeuden antamaan päätökseen, mikäli korkein hallinto-oikeus myöntää asiassa valitusluvan. Lastensuojelulain mukaan hallinto-oikeus on ensiasteen päätöksentekijänä huostaanotosta ja siihen liittyvästä sijaishuollosta päätettäessä, jos huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista. Hallinto-oikeus toimii ensiasteen päätöksentekijänä myös lasten tutkimista lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi koskevassa asiassa. Muissa lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua koskevissa asioissa ensivaiheen päätökset tehdään edelleen kunnassa viranhaltijatasolla ja muutoksenhakuasteena toimii hallinto-oikeus ja viime kädessä korkein hallinto-oikeus.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa nousi monesti esille, että varsinkin huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevissa asioissa on lapsen etuun liittyviä asiasisällöllisiä menettelyllisiä erityispiirteitä, jotka puoltavat asian joutuisaa käsittelyä ja huostaanottoja koskevien asioiden lainvoimaiseksi tulemisen nopeutta.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan keskeistä oikeusturvan saatavuuden kannalta on kuitenkin, että valituksen luvanvaraisuus ei saa merkitä valituskieltoa ja että korkeimman hallinto-oikeuden on lain mukaan myönnettävä valituslupa, jos käsillä on jokin valitusluvan myöntämisen perusteista, kuten asian erityisen suuri merkitys valittajan oikeusturvan kannalta. Huostaanottoon ja sijaishuoltoon määräämistä koskevilla asioilla on valiokunnan mukaan lähtökohtaisesti tällainen merkitys lapselle ja hänen perheelleen. Pe-

Punkt i protokollet PR 83/2019 rd

rustuslakivaliokunta edellyttikin lausunnossa, että sääntely on laadittava siten, että vain ilmeisen perusteettomat ja siihen kynnykseltään rinnastuvat muutoksenhaut ratkaistaan valituslupahakemus hyläten, jotta lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksessä.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan saaman selvityksen mukaan toistaiseksi ei ole annettu säännöksiä, joissa yleisiä valitusluvan myöntämisedellytyksiä olisi väljennetty. Lisäksi valitusluvan myöntämisen yleiset perusteet on kirjoitettu positiiviseen muotoon edellytyksiksi, joista yhdenkin täyttyminen johtaa valitusluvan myöntämiseen. Muutoshakujärjestelmän kokonaisuuden kannalta on kuitenkin perusteltua, että perustuslakivaliokunnan lausunnossa edellytetty valitusluvan myöntämiskynnyksen alentaminen huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevissa asioissa arvioidaan huolellisesti, ja mikäli tarvetta on, eduskunnalle annetaan asiasta uusi hallituksen esitys. Valiokunta päätyi täten ehdottomaan, että lastensuojelulain 98 § muutetaan tässä yhteydessä siten, että valitusoikeus huostaanottoja ja sijaishuoltoa koskevissa asioissa säilyy toistaiseksi ennallaan eikä valituslupaa edellytetä näissä asioissa, joissa korkein hallinto-oikeus toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena. Valituslupaa edellytettäisiin jatkossa kuitenkin muissa lakiehdotuksen 92 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan hyväksymään lakialoitteeseen sisältyneen lakiehdotuksen johdosta jälkihuollon ikäraja nousee vuodenvaihteessa 25 ikävuoteen. Ikärajan nostamisen vuoksi esityksessä ehdotetaan muutoksia lastensuojelulain nuoren määritelmään, itsenäistymisvaroja koskevaan sääntelyyn ja jälkihuollon ikärajan siirtymäsäännökseen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta piti mietinnössään tarkoituksenmukaisena lastensuojelulain 77 §:n 3 momentin tarkistamista siten, että sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä olisi velvollisuus maksaa itsenäistymisvarat nuorelle jälkihuollon päättyessä eli viimeistään hänen täyttäessään 25 vuotta. Valiokunta kuitenkin kiinnitti huomiota kunnan lastensuojeluviranomaisen laajaan harkintavaltaan itsenäistymisvarojen maksamisajankohdan suhteen. Jälkihuollossa olevien nuorten tilanteet vaihtelevat huomattavasti, jolloin myös tarkoituksenmukainen itsenäistymisvarojen maksamisajankohta vaihtelee perustellusti. Valiokunta painotti mietinnössään, että itsenäistymisvarojen maksamisajankohdassa tulee myös jatkossa aina ottaa huomioon nuoren yksilölliset tarpeet ja tilanne sekä täysi-ikäistymisen vaikutus oikeuteen hallinnoida omia varoja.

Perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että siirtymäsäännöksen myötä jälkioikeuden laajennus ei koskisi niitä nuoria, joiden oikeus jälkihuoltoon on päättynyt ennen lain voimaantuloa 1.1.2020. Valiokunnan mielestä voimassa olevan sääntelyn ja ehdotetun sääntelyn kokonaisuus eivät sinänsä muodostu sisällöltään oikeasuhtaisuusvaatimuksen vastaiseksi, mutta on pitänyt perustuslain 6 §:n kanssa paremmin sopusoinnussa sääntelyratkaisua, joka ei perustuisi näin ehdottomaan ja tarkkaan määrääväään perustuvaan ikäryhmien poissuljentaan.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mukaan esityksessä ehdotetun siirtymäsäännöksen rajausta ei perustu lapsen tai nuoren ikään vaan tämän jälkihuolto-oikeuteen ja sen voimassaoloon. Siirtymäsäännöksen johdosta jälkihuolto-oikeus ei takautuvasti laajene koskemaan niitä lapsia ja nuoria, joiden oikeus jälkihuoltoon on jo päättynyt ennen lain voimaantuloa ja jotka ovat jo siirtyneet pois lastensuojelun vastuulta. On hyvä huomioida, että tähän ryhmään kuuluu nuoria aikuisia, joilla on käytettävissään kaikki kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeentuloon, turvaan, asumiseen, tukeen, koulutukseen ja työllistymiseen liittyvät palvelut ja tukijärjestelmät.

Punkt i protokollet PR 83/2019 rd

Valiokunta ei pitänyt perusteltuna, että lastensuojelun vastuulta siirtyneet muiden palveluiden piiriin tällä hetkellä jo kuuluvat nuoret aikuiset siirretään jälkihuollon ikärajan laajentamisen myötä takaisin lastensuojelun vastuulle. Valiokunta kuitenkin painotti, että kunnan on jatkossakin tuettava lasta ja nuorta itsenäistymisessä, vaikka hänellä ei ole subjektiivista oikeutta jälkihuoltoon. On myös ehdottoman tärkeää, että jälkihuollon piiriin kuulumattomien nuorten aikuisten palvelut resursoidaan asianmukaisesti ja että jälkihuoltoa kehitetään sisällöllisesti niin, että se ehkäisee nykyistä tehokkaammin syrjäytymistä ja tukee nuorten koulutus- ja opiskelumahdollisuuksia sekä kiinnittymistä työmarkkinoihin.

19.52 **Heidi Viljanen sd:** Arvoisa puhemies! Edustaja Bergin varsin kattavan selvityksen ja puheenvuoron jälkeen haluan vielä muutamana sanana mainita tästä hallituksen esityksestä lähinnä lastensuojelun jälkihuollon näkökulmasta — asioita, joita myös sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään painottanut.

On oikein, että eduskunta on jo aiemmin hyväksynyt jälkihuollon ikärajan nostamisen 21 ikävuodesta 25 ikävuoteen vuoden 2020 alusta. Se oli hyvä päätös. Tästä johtuen nyt käsitellyssä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia lastensuojelulain nuoren määritelmään, itsenäistymisvaroja koskevaan sääntelyyn ja jälkihuollon ikärajan siirtymäsääntöön. Kuten sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään todennut, on tärkeää, että kunnan lastensuojeluviranomaisella on jatkossakin laaja harkintavalta itsenäistymisvarojen maksamisajankohdan suhteen. Jokainen nuori on yksilö, ja heidän tilanteensa vaihtelevat. On tarkoituksenmukaista, että myös itsenäistymisvarojen maksuajankohta voi vaihdella nuoren yksilöllisen tilanteen ja tarpeen mukaan.

On myös tärkeää huomioida ne nuoret, joiden oikeus jälkihuoltoon on päättynyt ennen lain voimaantuloa. Heidän osaltaan käytössä ovat kaikki kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon, toimeentulon turvaan, asumisen tukeen, koulutukseen ja työllistymiseen liittyvät palvelut ja tukijärjestelmät. Oleellisen tärkeää on, että kunnan on jatkossakin tuettava lasta ja nuorta itsenäistymisessä, vaikka hänellä ei ole subjektiivista oikeutta jälkihuoltoon. Myös näiden nuorten riittävästä palveluista ja tuesta on siis ehdottomasti pidettävä huolta.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen godkände lagförslagen 1.-2. i proposition RP 71/2019 rd utifrån beslutet i första behandlingen. Andra behandlingen av lagförslagen avslutades. Riksdagen godkände betänkandets förslag till uttalande. Ärendet slutbehandlat.